

Alenka Šelih

Prispevek za razpravo na posvetu o gradivu »Kam po krizi?«

19. marec 2010, Državni zbor

Ženski dejavnik

Kot prva govorka na tem posvetovanju bi najbrž morala izreči nekaj besed o dokumentu, ki bo predmet današnje razprave – zame je predstavljal zanimivo, izzivalno branje, s katerim sem se mogla pogosto poistovetiti; v ozadju pa se mi je vedno znova postavljalo vprašanje, ali smo kot družba sposobni sprejeti novo, zelo drugačno usmeritev kot je bila dosedanja. In ne le to, zastavlja se tudi vprašanje, kakšen smisel ima sprejeti takšno, imenovala jo bom »samo omejevalno« usmeritev, če pri tem ostanemo sami ali pa le v družbi nekaj drugih držav. Vendar se mi zdi, da bi bilo vredno poskusiti sedaj – čez nekaj desetletij bo to morda nujna potreba.

Svoj prispevek na današnjem posvetu pa želim posvetiti vprašanju, ki v dokumentu ni nikjer izrecno omenjeno, čeprav ga je iz konteksta mogoče razbrati. Pri tem se enemu delu poslušalstva opravičujem, če bo moja uvodna ugotovitev ostra.

Razmislek o poti po krizi sta –kot pravijo avtorji – povzročila dva dogodka: finančna kriza in gospodarska recesija ter začetek priprave nove strategije razvoja Slovenije. Kar zadeva prvo, je bilo doslej o tem dogodku izrečeno ogromno mnenj in ocen; eno pa je – po mojem vedenju – umanjalo: če pogledamo na akterje te krize – povzročitelje in »obvladovalce« - z vidika

spola, se ni mogoče izogniti ugotovitvi, da so jo povzročili moški in da jo moški tudi »rešujejo«. Število žensk, ki so delovale ali pa sedaj delujejo na tem področju, lahko naštejemo na prste ene ali dveh rok.

Nimam namena tarnati nad tem dejstvom; zdi pa se mi, da je lahko dobro izhodišče za to, da začnemo o vključevanju žensk v družbeno življenje razmišljati na nov način.

V zadnjem letu so ženske postale mnogo bolj prisotne v javni razpravi kot so bile nekaj let prej: priznani dnevnik International Herald Tribune je vse leto objavljaj odlično dokumentirane članke o položaju žensk na različnih delih sveta in na različnih področjih družbenega življenja; v našem domačem okolju pa se je dogodil »fenomen slovenske delavke« - upam, da nobeden med nami ni pozabil delavk Mure, Gorenja in drugih, ki so v stiski, ki je bila posledica odločitev tistih, ki sem jih pravkar omenila, niso bile več pripravljene molčati in so z besedami in dejanji povedale, da »imajo dost« in da takega življenja ne zmorejo. Tega upora žensk nova strategija razvoja Slovenije ne bi smela zaobiti. To, kar v predstavljanju dosežkov žensk v svetu – omejila se bom na razviti svet - posebej izstopa, sta – po moji oceni – dva pojavi: ženske dosegajo polagoma enako ali celo višjo izobrazbo od svojih sovrstnikov. O tem smo pred nekaj dnevi brali tudi pri nas; njihova poklicna pot pa se, zlasti ko gre za univerzitetne in raziskovalne poklice – pa se upočasnjuje z rojstvom (i) otrok, saj je skrb za otroka in družino ostala še vedno predvsem domena matere. Hkrati pa kaže razvoj na primer v ZDA, da so prav akademske institucije v zadnjih petih

letih močno spremenile svoj slog vodenja: naj to ponazorim s primerom ene najbolj odličnih univerz Harvardom. Ko je leta 2004 tedanji rektor Summer javno izjavil, da je žensk v naravoslovnih področjih manj zato, ker so biološko za to manj sposobne in ko je moral kasneje zaradi te izjave odstopiti, je vodenje univerze prešlo v ženske roke in tudi številne dotlej izrazito moške fakultete, so začele voditi ženske. Kot je rekla ena izmed govornic o tem vprašanju »Harvard danes ni več Harvard, kakršnega so poznali naši očetje«.

Drug, morda še bolj zanimiv razvoj pa je ubrala ena izmed skandinavskih držav – Norveška, država, ki ima najvišji delež ženske v parlamentu – skoraj eno polovico: leta 2002 je tedanji minister za gospodarstvo predlagal sprejem zakona, po katerem naj bi 40% vseh članov uprav gospodarskih družb v državni lasti bilo žensk. »Gospodarstvo« je bilo zgroženo, saj je bilo dotlej takih le 7%. Razvila se je ostra javna razprava. Mnogi so trdili, da Norveška nima dovolj izkušenih žensk za takšne naloge. Zakon je bil leta 2004 sprejet in danes sedi v upravnih odborih norveških družb v državni lasti 40 % žensk - in niti Norveška niti svet se ni porušil. Primer ni ostal osamljen: podobne zakonodajne pobude so sprejeli v Španiji in na Nizozemskem, rok za prilagoditev je 2015. leto, Francija je sprejela podoben zakon lani, o tem pa razmišljajo tudi v Belgiji, Veliki Britaniji, Nemčiji in Švedski.

Slovenija je ena izmed držav z najvišjim deležem zaposlenosti žensk, z eno najvišjih izobrazbenih struktur žensk, z eno najmanjših stopenj razlik v plačilu med ženskami in moškimi in z zelo dobro urejenim zdravstvenim in socialnim

varstvom matere in otroka. A hkrati je država, ki ima med državami članicami EU drugi najnižji delež žensk v parlamentu.

Prav sedaj je, mislim, čas, da z vso ostrino postavimo zahtevo, da se tudi po pravni poti zagotovijo pogoji za večje sodelovanje žensk tako v politiki kot v gospodarstvu. Razlogi za tako zahtevo so na dlani: v svetovnem merilu (in tudi pri nas) je očitno, da je pri nastanku krize najbolj sodelovala le ena polovica človeštva -moški. Če je torej potrebna drugačna razvojna paradigma, mora pri njenem razvoju sodelovati tudi druga polovica. In kar zadeva naše domače politične razmere – ali ni upravičena misel, da bi morda političarke politike ne pripeljale v takšno močvirje, v kakršnem je danes?